

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

ધોરણ-10 સામાજિક વિજ્ઞાન વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

કુલ ગુણ : 80

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સ વગેરેના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન(A)	ઉચ્ચ વૈચારિક કૌશલ્ય		કુલ
				સંયોજન/વિશ્લેષણ	અનુમાન/મૂલ્યાંકન	
ગુણ	17	39	15	5	4	80
ટકા	21	49	19	6	5	100

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા	કુલ ગુણ
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	16	16
2.	ટૂંકજવાબી પ્રશ્નો (SA-I)	10	20
3.	ટૂંકજવાબી પ્રશ્નો (SA-II)	08	24
4.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	05	20
	કુલ	39	80

પ્રકરણ પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમ	પ્રકરણનું નામ	ગુણ
1.	ભારતનો વારસો	03
2.	ભારતનો સાંસ્કૃતિક વારસો : પરંપરાઓ : હસ્ત અને લલિતકલા	03
3.	ભારતનો સાંસ્કૃતિક વારસો : શિલ્પ અને સ્થાપત્ય	04
4.	ભારતનો સાહિત્યિક વારસો	04
5.	ભારતનો વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીનો વારસો	04
6.	ભારતના સાંસ્કૃતિક વારસાનાં સ્થળો	04
7.	આપણા વારસાનું જતન	03
8.	કુદરતી સંસાધનો	03
9.	વન અને વન્યજીવ સંસાધન	04
10.	ભારત : કૃષિ	05
11.	ભારત : જળ સંસાધન	04
12.	ભારત : ખનિજ અને શક્તિનાં સંસાધનો	03
13.	ઉત્પાદન ઉદ્યોગો	03
14.	પરિવહન, સંદેશાવ્યવહાર અને વ્યાપાર	03
15.	આર્થિક વિકાસ	04
16.	આર્થિક ઉદારીકરણ અને વૈશ્વિકરણ	04
17.	આર્થિક સમસ્યાઓ અને પડકારો : ગરીબી અને બેરોજગારી	04
18.	ભાવવધારો અને ગ્રાહક જાગૃતિ	04
19.	માનવ વિકાસ	04
20.	ભારતની સામાજિક સમસ્યાઓ અને પડકારો	05
21.	સામાજિક પરિવર્તન	05
	કુલ	80

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

ધોરણ-10 સામાજિક વિજ્ઞાન વાર્ષિક પરીક્ષા

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 80

પ્રશ્નનો ક્રમ	પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
વિભાગ - A		
1 થી 16	નીચે આપેલા પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (હેતુલક્ષી પ્રશ્નો) (16 પ્રશ્નો) (દરેકનો 1 ગુણ) <ul style="list-style-type: none"> • યોગ્ય જોડકાં જોડો (પ્રશ્ન નં. 1 થી 3) • નીચેનાં વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે જણાવો. (4 થી 6) • નીચેના પ્રશ્નોના એક-બે શબ્દોમાં જવાબ આપો. (7 થી 9) • ખાલીજગ્યા પૂરો. (10 થી 12) • યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ આપો. (13 થી 16)	[16]
વિભાગ - B		
17 થી 26	નીચે આપેલા પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (10 પ્રશ્નો) (દરેકના 2 ગુણ) <ul style="list-style-type: none"> • પ્રશ્ન ક્રમાંક - 17 થી 26 ના આશરે 15 થી 30 શબ્દોમાં જવાબ આપો. જેમાં નીચે મુજબના પ્રશ્નો પૂછી શકાશે. • વિધાન સમજાવો. • નીચે આપેલી વ્યક્તિઓનો પરિચય આપો. • નીચે આપેલા ભૌગોલિક સ્થળોની ઓળખ આપો. • પારિભાષિક શબ્દો સમજાવો. • નીચે આપેલ પરિસ્થિતિજન્ય સવાલનો જવાબ વિચારીને લખો. • કોઈપણ ચાર પ્રશ્નોમાં આંતરિક વિકલ્પ આપો.	[20]
વિભાગ - C		
27 થી 34	પ્રશ્ન ક્રમાંક 27 થી 34 ના જવાબ આશરે 50 થી 60 શબ્દોમાં લખો. (08 પ્રશ્નો) (દરેકના - 3 ગુણ) કોઈપણ ત્રણ પ્રશ્નોમાં આંતરિક વિકલ્પ આપો. ટૂંકનોંધ <ul style="list-style-type: none"> • તફાવત લખો. • વિધાન સમજાવો. • પારિભાષિક શબ્દોનો અર્થ	[24]
વિભાગ - D		
35 થી 39	પ્રશ્ન ક્રમાંક 35 થી 38 ના આશરે 100 થી 120 શબ્દોમાં સવિસ્તાર જવાબ આપો. (05 પ્રશ્નો) (દરેકના 4 ગુણ) કોઈપણ બે પ્રશ્નોમાં આંતરિક વિકલ્પ આપો. <ul style="list-style-type: none"> • (પ્રશ્ન ક્રમ 39) તમને આપેલ ભારતના રેખાંકિત નકશામાં નીચેના સ્થાન દર્શાવો.	[20]

નોંધ : (1) પ્રથમ પરીક્ષા માટે પ્રથમ પરીક્ષા સુધીનો અભ્યાસક્રમ લેવાનો રહેશે. જેનું પરિરૂપ વાર્ષિક પરીક્ષાના પરિરૂપ પ્રમાણે 80 ગુણનું રહેશે.
(2) પ્રિલિમિનરી પરીક્ષામાં સંપૂર્ણ અભ્યાસક્રમ આવરી લેવાનો રહેશે અને તેનું પરિરૂપ વાર્ષિક પરીક્ષાના પરિરૂપ પ્રમાણે 80 ગુણનું રહેશે.

BLUEPRINT વાર્ષિક પરીક્ષા

ધોરણ : 10

વિષય : સામાજિક વિજ્ઞાન

કુલ ગુણ : 80

સમય : 3 કલાક

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

પ્રકરણ નંબર	જ્ઞાન (Knowledge)				સમજ (Understanding)				ઉપયોજન (Application)				ઉચ્ચ શૈક્ષણિક કૌશલ્ય (Higher Order Thinking Skill)								કુલ
													સંયોજન/વિશ્લેષણ (Synthesis/Analysis)				અનુમાન/મૂલ્યાંકન (Interpret/Evaluative)				
	OBJ 1 Mark	SA-I 2 Mark	SA-II 3 Marks	LA 4 Marks	OBJ 1 Mark	SA-I 2 Mark	SA-II 3 Marks	LA 4 Marks	OBJ 1 Mark	SA-I 2 Mark	SA-II 3 Marks	LA 4 Marks	OBJ 1 Mark	SA-I 2 Mark	SA-II 3 Marks	LA 4 Marks	OBJ 1 Mark	SA-I 2 Mark	SA-II 3 Marks	LA 4 Marks	
1.	1(1)						2(1)*														03(2)
2.					1(1)							2(1)									03(2)
3.			3(1)*							1(1)											04(2)
4.	1(1)						3(1)														04(2)
5.				4(1)																	04(1)
6.		2(1)					2(1)														04(2)
7.					1(1)	2(1)															03(2)
8.															3(1)						03(1)
9.							2(1)			1(1)										1(1)	04(3)
10.												4(1)								1(1)	05(1)
11.					1(1)	2(1)			1(1)												04(3)
12.	1(1)													2(1)							03(2)
13.										2(1)											03(1)
14.	1(1)				1(1)															1(1)	03(2)
15.							3(1)		1(1)												04(2)
16.					1(1)							3(1)									04(2)
17.								4(1)*													04(1)
18.	1(1)						3(1)*														04(2)
19.					1(1)		3(1)														04(2)
20.			3(1)			2(1)															05(2)
21.					1(1)			4(1)													05(2)
Sub. Total	5(5)	2(1)	6(2)	4(1)	7(7)	12(6)	12(4)	8(2)	4(4)	4(2)	3(1)	4(1)		2(1)	3(1)					4(1)	80(39)
Total			17(9)				39(19)					15(8)			5(2)					4(1)	80(39)

- નોંધ : 1. કોસની અંદરનો અંક પ્રશ્નોની સંખ્યા દર્શાવે છે તથા કોસની બહારનો અંક પ્રશ્નના ગુણ દર્શાવે છે.
 2. * (ફૂટ-નોંધ)એ પ્રશ્નમાં વિકલ્પ દર્શાવે છે.
 3. નકશાનો પ્રશ્ન બ્લ્યૂ પ્રિન્ટમાં જુદા જુદા ચાર પ્રકરણમાંથી દર્શાવેલ છે. પ્રશ્નપત્રમાં નકશાના પ્રશ્નના 4 ગુણ રહેશે. જેને એક જ પ્રશ્ન ગણવો.
 4. આ બ્લ્યૂ પ્રિન્ટ નમૂનારૂપ છે, જેના આધારે નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. અન્ય પ્રશ્નપત્ર માટે બ્લ્યૂ પ્રિન્ટ અલગ હોઈ શકે.

ધો. 10 SS બ્લુપ્રિન્ટ

ક્રમ	કુલ ગુણભાર	વિભાગ A	વિભાગ B	વિભાગ C	વિભાગ D
		1 ગુણ	2 ગુણ	3 ગુણ	4 ગુણ
1	3(2)	1(1)	2(1)*	-	-
2	3(2)	1(1)	2(1)	-	-
3	4(2)	1(1)	-	3(1)*	-
4	4(2)	1(1)	-	3(1)	-
5	4(1)	-	-	-	4(1)
6	4(2)	-	2(2)	-	-
7	3(2)	1(1)	2(1)	-	-
8	3(1)	-	-	3(1)	-
9	4(3)	1(1)	2(1)	-	1(1)
10	5(2)	-	-	-	4(1)+1(1)
11	4(3)	1(2)	2(1)	-	-
12	3(2)	1(1)	2(1)	-	-
13	3(2)	-	2(1)	-	1(1)
14	3(3)	1(2)	-	-	1(1)
15	4(2)	1(1)	-	3(1)	-
16	4(2)	1(1)	-	3(1)	-
17	4(1)	-	-	-	4(1)*
18	4(2)	1(1)	-	3(1)*	-
19	4(2)	1(1)	-	3(1)	-
20	5(2)	-	2(1)	3(1)	-
21	5(2)	1(1)	-	-	4(1)
	80(39)	16(16)	20(10)	24(8)	20(5)

www.gujaratihelpguru.in

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

ધોરણ-10 સામાજિક વિજ્ઞાન

વાર્ષિક પરીક્ષા

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 80

સૂચનાઓ :

- આ પ્રશ્નપત્રમાં ચાર વિભાગો અને 39 પ્રશ્નો છે.
- તમામ પ્રશ્નોના જવાબ આપવા ફરજિયાત છે.
- વિકલ્પો આંતરિક આપેલા છે.
- પ્રશ્નોના જમણી બાજુના અંક ગુણ દર્શાવે છે.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (દરેકનો 1 ગુણ)

[16]

- યોગ્ય જોડકાં જોડો.

(A)

(B)

(1) તાના-રીરી મહોત્સવ	(A) બિકાનેર
(2) જડતર કામ	(B) સિદ્ધપુર
(3) રૂદ્ર મહાલય	(C) પાટણ
	(D) વડનગર

- નીચેનાં વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે જણાવો.

- (4) હડપ્પા સમયની લિપિ આજે ઉકેલી શક્યા છીએ.
- (5) મને કહેતા ગર્વ થાય છે કે જે ધર્મનો હું પ્રતિનિધિ છું તે ધર્મે જગતને સહિષ્ણુતા અને વિશ્વબંધુત્વના પાઠો શીખવ્યા છે. -સ્વામી વિવેકાનંદ
- (6) ભારતનાં જંગલોમાંથી ચિત્તો નષ્ટ થઈ ચૂક્યો છે.

- નીચેના પ્રશ્નોનાં સંક્ષિપ્તમાં જવાબ લખો.

- (7) પૃથ્વી પર જળ સંસાધનનો મૂળ સ્ત્રોત કયો છે ?
- (8) વૃષ્ટિજળ એકઠું કરવા શેનું શેનું નિર્માણ કરવામાં આવે છે ?
- (9) એલ્યુમિનિયમની કાચી ધાતુ કઈ છે ?

- નીચે આપેલી ખાલી જગ્યામાં યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.

- (10) _____ O.N.G.C. ને હેલિકોપ્ટરની સેવા પૂરી પાડે છે.

(પવનહંસ, એરઈન્ડિયા, ઈન્ડિગો)

- (11) રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગના નિર્માણની જવાબદારી _____ ની છે.

(રાજ્ય સરકાર, કેન્દ્ર સરકાર, જિલ્લા પંચાયત)

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

(12) દેશની કુલ રાષ્ટ્રીય આવકને દેશની કુલ વસ્તી વડે ભાગવાથી _____ આવક પ્રાપ્ત થાય છે.

(મહત્તમ આવક, પ્રાદેશિક આવક, માથાદીઠ આવક)

● નીચેના પ્રશ્નોના આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો.

(13) પર્યાવરણ જાગૃતિ અંગે 'પૃથ્વી પરિષદ' કઈ સાલમાં યોજવામાં આવી?

(A) ઈ.સ. 1972 (B) ઈ.સ. 1971 (C) ઈ.સ. 1932 (D) ઈ.સ. 2016

(14) ખાદ્ય પદાર્થોની ગુણવત્તાનું નિયમન કરતી સ્વૈચ્છિક સંસ્થા કઈ છે?

(A) BIS (B) C.A.S. (C) I.S.O (D) F.P.O

(15) ભારતીય મૂળના કયા અર્થશાસ્ત્રીએ નોબેલ પારિતોષિક મેળવેલ છે?

(A) મહબૂબ-ઉલ-હક (B) અમર્ત્યસેન (C) રવીન્દ્રનાથ ટાગોર (D) કૃપલાણી

(16) વિશ્વ વૃદ્ધ દિવસની ઉજવણી કઈ તારીખે થાય છે?

(A) 8 માર્ચ (B) 1 ઓક્ટોબર (C) 1 માર્ચ (D) 10 જૂન

વિભાગ - B

● નીચે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ લખો. (દરેકના 2 ગુણ)

[20]

(17) ઓસ્ટ્રેલોઈડ પ્રજાતી લાક્ષણિકતાઓ જણાવો.

અથવા

(17) "આર્યો પ્રકૃતિપ્રેમી હતા" એમ શાથી કહી શકાય?

(18) માનવજીવન અને માટી વચ્ચે ઘણો પ્રાચીન સંબંધ રહ્યો છે. - વિધાન સમજાવો.

(19) કોણાર્કના સૂર્યમંદિર વિશે ટૂંકમાં વિગતો આપો.

(20) એલિફન્ટાની ગુફાઓ વિશે ટૂંકમાં જણાવો.

(21) વારસાની જાળવણી કરવી એ આપણા સૌની નૈતિક ફરજ છે. - વિધાન સમજાવો.

(22) લુપ્ત થતા વન્યજીવન અંગે ગંભીરતાથી વિચારવાનો સમય પાકી ગયો છે. - વિધાન સમજાવો.

અથવા

(22) નિર્વનીકરણના પ્રભાવ વિશે લખો.

(23) 'યોગ્ય જળ વ્યવસ્થાપન જળ સંકટથી બચાવે છે.' - યોગ્ય દલીલોથી સમજાવો.

(24) ઊર્જાના બિન પરંપરાગત સ્ત્રોતના નામ આપો.

અથવા

(24) આજના સમયમાં ખનીજો રાષ્ટ્રના આર્થિક વિકાસની કરોડરજજુ ગણાય છે? શાથી?

(25) શણ ઉદ્યોગ પશ્ચિમ બંગાળમાં શાથી વધુ વિકસ્યો છે?

અથવા

(25) પર્યાવરણીય અતિક્રમણને રોકવાના ઉપાયો લખો.

(26) સાંપ્રદાયિકતા ને દૂર કરવા કયાં-કયાં પગલાં ભરવા જોઈએ?

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ - C

- નીચે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના મુદ્દાસર ઉત્તર લખો. (દરેકના 3 ગુણ)

[24]

(27) “મોહે-જો-દડોના લોકો સ્વચ્છતા તેમજ આરોગ્યના ઊંચા ખ્યાલો ધરાવતા હશે” આવું શાથી કહી શકાય ?

અથવા

(27) ગુપ્તયુગને ભારતીય કલાનો સુવર્ણયુગ ગણાય છે ?

(28) ભારતની પ્રાચીન વિદ્યાપીઠ - વલ્લભી વિદ્યાપીઠ વિશે નોંધ લખો.

(29) પારિભાષિક શબ્દોના અર્થ આપો. (1) જમીન ધોવાણ (2) ભૂમિ સંરક્ષણ (3) વિરલ સંસાધન

(30) બજાર પદ્ધતિ અને સમાજવાદી પદ્ધતિ વિશે તફાવત લખો. (ત્રણ મુદ્દાઓ)

અથવા

(30) ઉત્પાદનના સાધનો કયા કયા છે ? ટૂંકમાં જણાવો.

(31) ઉદારીકરણના લાભ અને ગેરલાભો વર્ણવો.

(32) ભાવ નિયંત્રણની આવશ્યકતા ઊભી થઈ છે. -વિધાન સમજાવો.

અથવા

(32) ગ્રાહકોની વિવિધ રીતે શોષણ થવા લાગ્યું છે. -સમજાવો.

(33) મહિલા સમાનતા અંગે ગુજરાત સરકારની વિવિધ યોજનાઓ જણાવો.

(34) આતંકવાદ અને બળવાખોરી વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો. (ત્રણ મુદ્દાઓ)

વિભાગ - D

- નીચે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ લખો.

[20]

(35) પ્રાચીન ભારતનું ગણિતમાં યોગદાન વિશે લખો.

અથવા

(35) વૈદિક વિદ્યા અને શલ્ય ચિકિત્સાના ક્ષેત્રમાં પ્રાચીન ભારતનું મહત્ત્વ સમજાવો.

(36) વિવિધ કૃષિ પદ્ધતિઓને સવિસ્તાર વર્ણવો.

(37) ગરીબી રેખા નીચે જીવતા પરિવારોની લાક્ષણિકતાઓ વર્ણવો.

અથવા

(37) બેરોજગારી દૂર કરવાના ઉપાયો જણાવો.

(38) બાળકોને મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણના હકના કાયદાની મુખ્ય જોગવાઈઓ સમજાવો.

(39) ભારતના રેખાંકિત નકશામાં નીચેની વિગતો આપેલા નકશામાં યોગ્ય સંજ્ઞાઓ વડે યોગ્ય સ્થાને દર્શાવો.

(1) ગીર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન

(2) શણ ઉત્પન્ન કરતો એક પ્રદેશ

(3) ઊંની કાપડ ઉદ્યોગનું એક કેન્દ્ર નામ સહિત

(4) દિલ્લીથી કોલકાતા જતો રેલમાર્ગ એક જંકશન સહિત દર્શાવો.

N.C.E.R.T. ના નવા અભ્યાસક્રમ મુજબ 2020

ધોરણ-10

સામાજિક વિજ્ઞાન

વિભાગ-D માટે IMP પ્રશ્નો

એજ્યુકેશન ન્યુઝ, સ્ટડીઝ મટીરીયલ્સ તેમજ
સરકારી અને બિનસરકારી ભરતી ની માહિતી
માટેની વેબસાઈટ

www.GujaratiHelpGuru.in